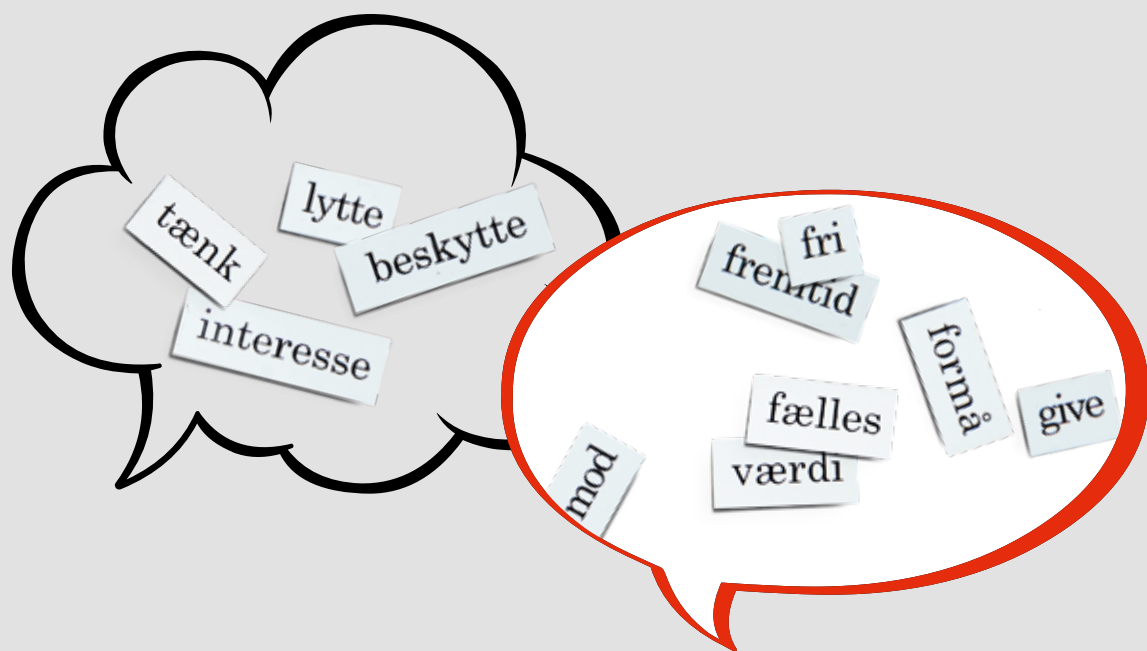
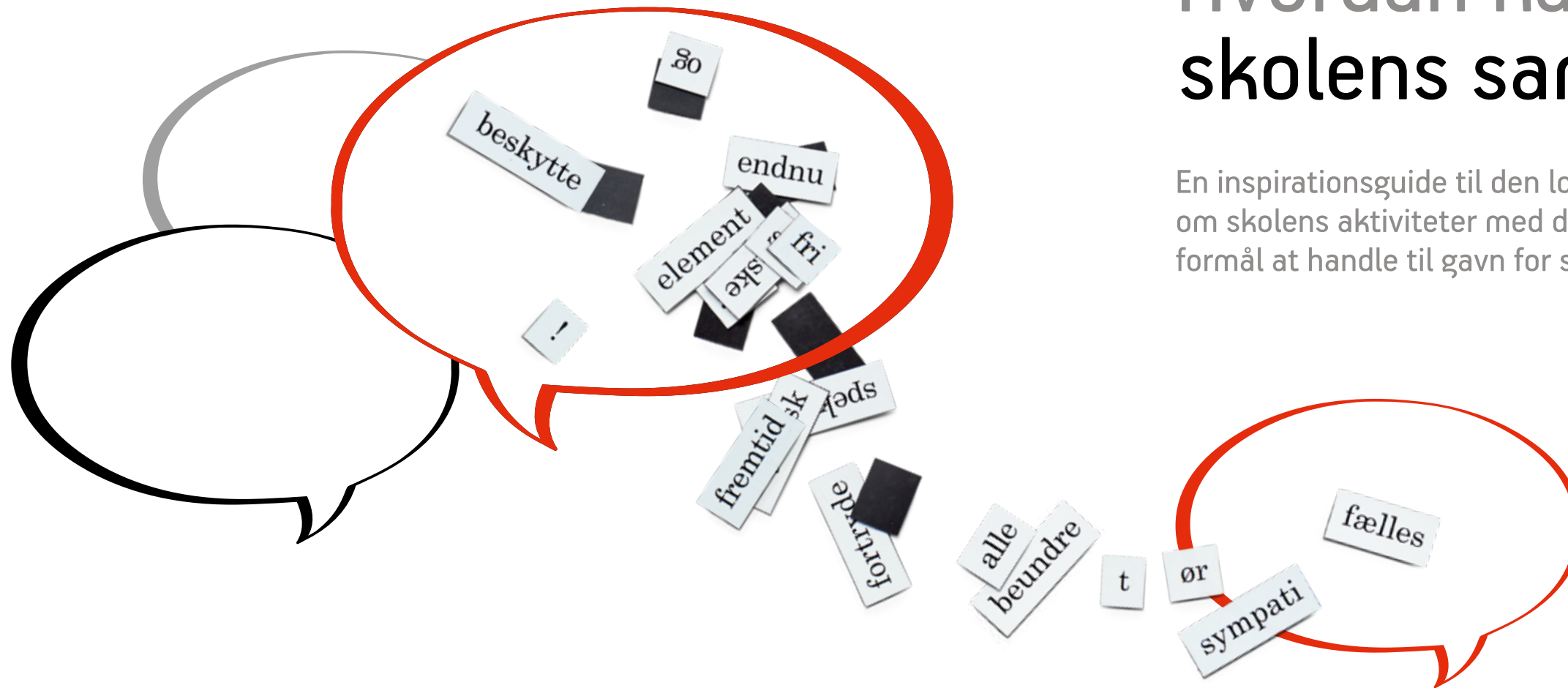

Hvordan kan vi tale om ... skolens samfundsansvar?

Hvordan kan vi tale om ... skolens samfundsansvar?

En inspirationsguide til den lokale dialog om skolens aktiviteter med det underliggende formål at handle til gavn for samfundet.

Indhold

Forord	5
Hvordan kan vi tale om skolens samfundsansvar?	6
Hvorfor skal vi tale om skolens samfundsansvar?	8
Hvad skal skolens samfundsansvar kendes på?	10
Kortlægning af skolens samfundsansvarlige profil	12
Tal om samfundsansvar i et bredt perspektiv	14
Hvordan er skolens socioøkonomiske profil?	16
Har skolen plads til alle – uanset deres udgangspunkt?	18
Hvordan varetager skolen rollen som forebyggende instans?	20
Hvordan er skolens fokus på elevernes videre vej i uddannelsessystemet?	22
Har skolen fokus på rettigheder og konventioner?	24
Er skolen ”skolen til fremtiden”?	26
Har skolen fokus på omverdenen?	28
Succesen står på evnen til at gøre det, vi siger, vi gør	30

Forord

Denne inspirationsguide er tænkt som en hjælp til den lokale dialog om de tiltag og aktiviteter, jeres skole iværksætter med det underliggende formål at handle til gavn for samfundet.

Skolens samfundsansvar er summen af de af skolens tiltag, der har det underliggende formål at handle til gavn for samfundet. Skolens aktiviteter kan være rettet mod individet i skolen, fællesskabet i skolen og fællesskabet, som skolen er en del af; det omkringliggende samfund.

Det, at man viser, at man er en del af fællesskabet, er en forventning, som samfundet har til den frie og private skole. Det er samtidig helt afgørende for skolen, at den kan skabe og opretholde et godt omdømme, legitimitet og gode relationer til sine interessenter. En kortlægning af skolens samfundsansvarlige profil kan være begyndelsen på en tydeliggørelse af skolens identitet i et samfundsperspektiv.

Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier ønsker med denne guide at inspirere til – lokalt – at igangsætte dialogen om skolen og samfundsansvaret inden for en række temaer.

Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier, 2019

Hvordan kan vi
tale om skolens
samfundsansvar?

Hvordan er skolens
socioøkonomiske profil?

Har skolen plads
til alle uanset deres
udgangspunkt?

Hvordan varetager
skolen rollen som
forebyggende instans?

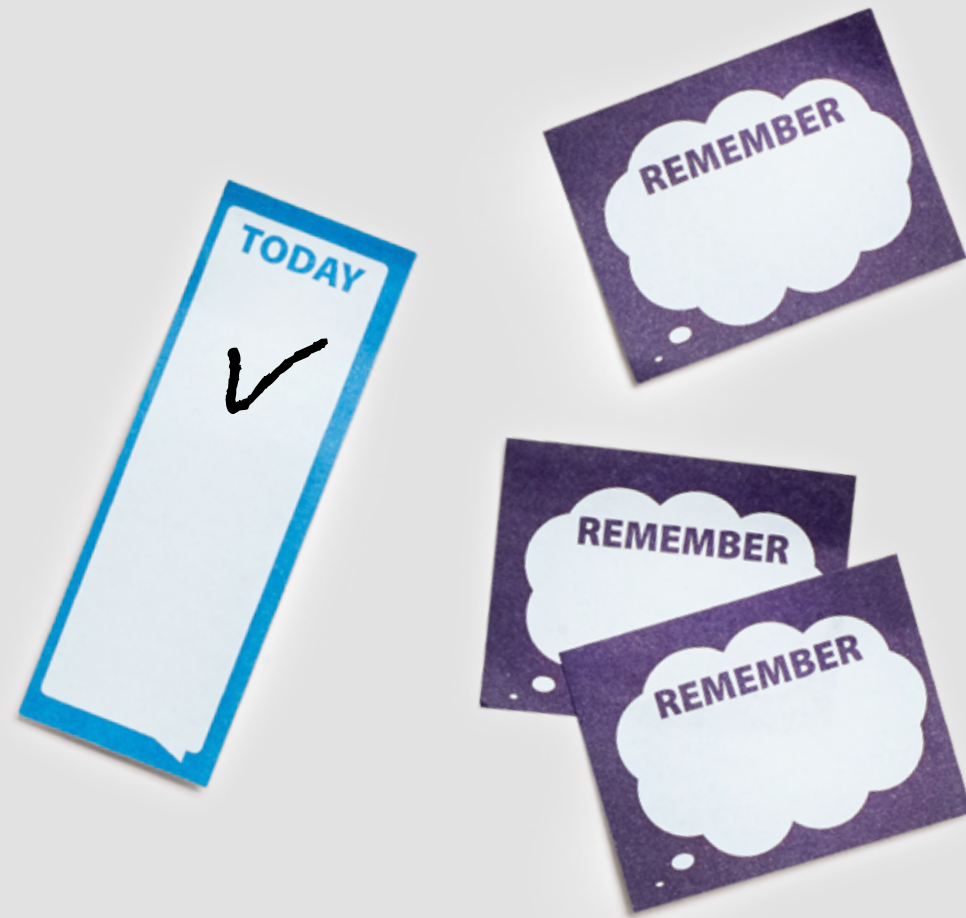
Hvordan er skolens
fokus på elevernes
videre vej i uddannelses-
systemet?

Har skolen fokus
på rettigheder og
konventioner?

Er skolen
"skolen til fremtiden"?

Har skolen fokus
på omverdenen?

Hvorfor skal vi tale om skolens samfundsansvar?

Hvor skal man dog mange ting, når man er skole i Danmark! Kan man ikke bare koncentrere sig om undervisningen af eleverne – om kerneydelsen?!

Man kan ind imellem godt blive træt i koderne af alt det, der forventes af en skole i Danmark, men det må samtidig ses som et privilegie at leve i et land, hvor det at kunne lave skole og give undervisning er en selvfølge. At leve i et land, hvor der også er rum til at gå i dialog om, hvordan man som skole – udover uddannelse og dannelse af børn og unge – kan bidrage til fællesskabet.

Fortælle om, vise og bevise

Det, at man viser, at man er en del af fællesskabet – at man ikke lukker sig om sig selv og sine egne – er en forventning, som samfundet har til bl.a. den frie og private skole. Den skal kunne fortælle om, vise og bevise, at den er en gevinst for samfundet.

Det er samtidig helt afgørende for en moderne fri og privat skole, at den kan skabe og opretholde et godt omdømme, legitimitet og gode relationer til sine interessenter: Til de nærmeste; forældre, elever og medarbejdere – og til de mere perifere (men særdeles væsentlige); kommende forældre, lokalsamfundet, samarbejdspartnere, organisationer, offentlige myndigheder, politikere og samfundet i øvrigt.

En kortlægning af skolens samfundsansvarlige profil kan være begyndelsen på en tydeliggørelse af, hvilken skole man er.

Hvad skal skolens samfundsansvar kendes på?

Værdier i brug?

– Hvad kan man læse i skolens formål og værdisæt, at skolen skal kendes på?

Den frie og private skole er et fællesskab, der består af mange fællesskaber. Samtidig er skolens fællesskab en del af et større fællesskab.

Man kan hævde, at det at være fri og privat skole i sig selv er et udtryk for samfundsansvar:

Man har etableret en skole – man driver en skole.

Der er få, der vil være uenige i, at det er skolens ansvar at skabe rammer for at uddanne og danne elever til gode, sunde og kompetente mennesker; eleverne skal lære noget og trives i det og trives med sig selv. Men rækker skolens opgave og ansvar ud over det at være udbyder af kvalitetsuddannelse, og det man kan betegne som skolens indre liv? Naturligvis gør det det. Den samfundsansvarlige frie og private skole vil aldrig drømme om kun at spørge: "Hvad får skolen ud af det her?" Den vil altid have et bredere perspektiv for øje.

Den frie og private skoles tiltag, som ansvarlig samfundsinstitution, vil både være rettet mod individet i skolen, fællesskabet i skolen og fællesskabet, som skolen er en del af; det omkringliggende samfund. Men alle aktiviteter vil have det underliggende formål at handle til gavn for samfundet.

Værdier i brug

Vi skal måske ikke ligefrem til at benytte den "businesslingo" og de begreber, der bruges i forretningsverdenen. Men det er måske på tide at tale om indholdet af nogle forretningsbegreber i konteksten af skolen som organisation? Hvad betyder det, hvis vi i, en skolesammen-

hæng, taler om f.eks. "Corporate Social Responsibility" (virksomhedens sociale ansvar) eller "Corporate Citizenship" (virksomhedens medborgerskab)? I den frie og private skoleverden kan vi lide at omtale disse begreber som "værdier i brug":

Hvordan måler skolen på, om den lever op til egne etiske standarder? Hvordan sikrer skolen, at den er opmærksom på sociale forpligtelser, muligheder og risici? Hvordan handler skolen samfundsansvarligt – lokalt og globalt – for eksempel ved at tage hensyn til menneskerettigheder, sociale vilkår, arbejdsforhold, klima etc.? Hvordan er skolen, ud over at være optaget af hvordan den varetager kerneydelsen og driver dens skoleforretning, også opmærksom på, hvordan dette påvirker omverdenen?

Hvad skal jeres skoles samfundsansvar kendes på?

Centrale pejlemærker, når en fri og privat skole skal måle dens egen succes, bør altid være skolens formål og værdisæt. Disse pejlemærker bør også være udgangspunktet, når skolens samfundsansvar tages op til overvejelse, og når skolen skal evaluere og vurdere, om den – i første omgang i egen optik – gør det, man kan forvente af den i relation til det samfund, den er en del af.

Den frie og private skoles formål og værdisæt bør have direkte og indirekte betydning for skolens selvforståelse og ageren som samfundsansvarlig institution.

Kortlægning af skolens samfundsansvarlige profil

Hvordan skal vi, på netop vores skole, tale om samfundsansvar?

Begynd eventuelt med disse spørgsmål:

- Hvordan tager vores skole samfundsansvar lige nu og på hvilke områder?
- Hvordan hænger vores skoles varettagelse af samfundsansvaret sammen med skolens formål og værdigrundlag?
- Kunne vores skole gøre mere og på hvilke områder?
- Er vores samfundsansvarlige aktiviteter synlige for omverdenen?
- Hvilken "fortælling" er der i omverdenen om vores skoles varettagelse af samfundsansvaret?
- Hvad er konsekvensen, hvis vores skole ikke kan fortælle om, vise og bevise, at vores skole tager samfundsansvar?
- Hvad er betydningen for vores skoles legitimitet og omdømme?

Hvad er skolens identitet i et samfundsperspektiv?

Et godt sted at starte er ved at kortlægge skolens samfundsansvarlige profil. En sådan kortlægning skal naturligvis ske i lyset af de rammebetingelser, der er givet den frie skolesektor, både de lovgivningsmæssige og økonomiske. Den skal også ses i lyset af retten til at drive skole efter et bestemt formål og værdigrundlag.

En kortlægning af skolens samfundsansvarlige profil kan ske ved kvantitativt og kvalitativt at undersøge den frie og private skoles varettagelse af samfundsansvar inden for en række temaer.

Ved at besvare spørgsmålene i denne inspirationsguide er skolen godt på vej. En kortlægning, hvor flere af skolens aktører er med, kan skabe ejerskab om den sociale og samfundsansvarlige identitet, man allerede har eller ønsker at få.

En central udfordring for den frie og private skole består også i at afgøre, hvordan et mere eksplicit fokus på samfundsansvar kan omsættes til konkrete strategier, adfærd og handlinger set i relation til skolens image, egenart og værdisæt.

Hvad skal prioriteres og ikke mindst, hvordan skal initiativerne komme til live og kommunikeres internt og til bredere målgrupper?

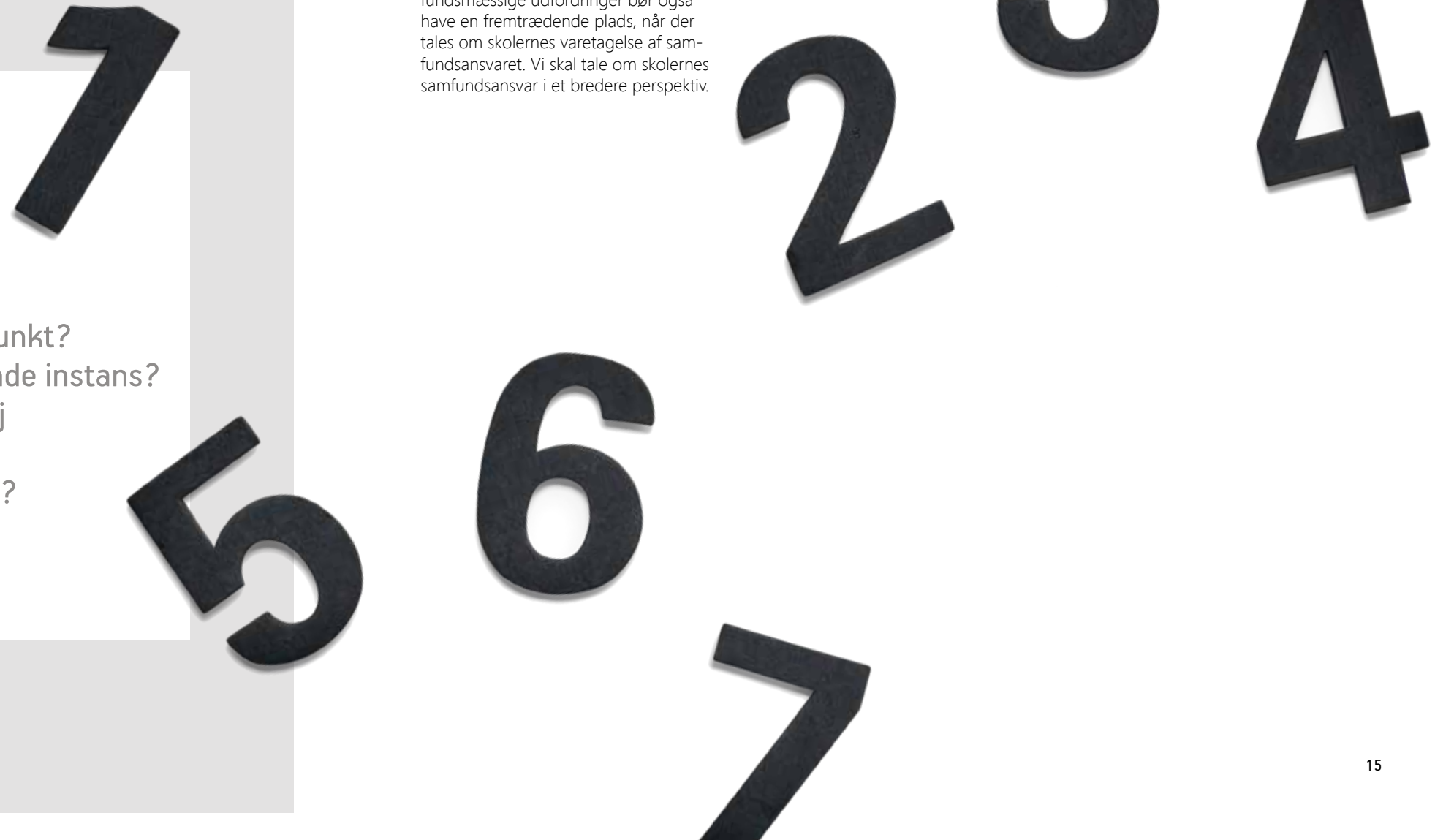

Tal om samfundsansvar i et bredt perspektiv

De kommende sider kan give inspiration til at tale om skolens samfundsansvar i et bredt perspektiv på baggrund af disse overordnede spørgsmål:

- Hvordan er skolens socioøkonomiske profil?
- Har skolen plads til alle, uanset deres udgangspunkt?
- Hvordan varetager skolen rollen som forebyggende instans?
- Hvordan er skolens fokus på elevernes videre vej i uddannelsessystemet?
- Har skolen fokus på rettigheder og konventioner?
- Er skolen "skolen til fremtiden"?
- Har skolen fokus på omverdenen?

Dialogen om de frie og private skolers samfundsmæssige ansvar kommer sjældent videre end til drøftelsen af elever med særlige behov og socioøkonomisk elevfordeling. Og det bliver det, som skolerne – i relation til socialt- og samfundsmæssigt ansvar – vurderes på. Det skal de også! Men andre samfundsmæssige udfordringer bør også have en fremtrædende plads, når der tales om skolernes varetagelse af samfundsansvaret. Vi skal tale om skolernes samfundsansvar i et bredere perspektiv.

Hvordan er skolens socioøkonomiske profil?

Hvordan skaber vi som fri og privat skole forandringer – til det bedre – for de børn og unge, der kommer fra mindrebemidlede eller direkte belastede sociale baggrunde?

Inspirationsspørgsmål:

- Er vores skole bevidst om vores sociale og socioøkonomiske profil?
- Er vores skole tydelig og åben om vores sociale og socioøkonomiske profil? Hvordan?
- Afspejler vores skoles elevsammensætning lokalsamfundet?
- Er der elever fra alle socioøkonomiske samfundslag på vores skole?
- Sørger vores skole for, at alle elever og forældre har en reel mulighed for at tilvælge skolen? Hvordan?
- Arbejder vores skole synligt og bevidst med socialt fripladstilskud?
- Skaber vores skole bevidst forandringer for børn og unge, der kommer fra mindrebemidlede eller direkte belastede sociale baggrunde? Hvordan?
- Løfter vores skole eleverne fagligt set i forhold til skolens elevgrundlag (undervisningseffekt)?
- Arbejder vores skole bevidst på at skabe mønsterbrydere og social mobilitet? Hvordan?
- Hænger vores skoles socioøkonomiske profil sammen med skolens formål og værdigrundlag?

Uddannelseshistorisk har de frie og private skoler haft en stor betydning som fundament for social mobilitet og for en demokratisering i forhold til adgangen til uddannelse. Det er samtidig et pejlemærke for de frie og private skoler, at alle skal blive så dygtige som muligt – uanset deres udgangspunkt.

Hvordan er jeres skoles socioøkonomiske elevprofil? Afspejler den det omkringliggende samfund, når man ser på f.eks. forældreindkomst, uddannelsesniveau eller etnicitet? Måske gør den, måske gør den ikke.

Bevidst social profil?

Det interessante spørgsmål er imidlertid også, hvor bevidst skolen er om dens sociale og socioøkonomiske profil? Er det "bare sådan det er", fordi det er en bestemt type af elever og forældre, der ønsker at gå på skolen? Eller er skolen proaktiv, når det kommer til at få en blandet elevgruppe og løfte elever med et socialt svagt udgangspunkt?

Hvem kan vælge skolen?

Tager skolen ansvar for, at det ikke blot er ressourcestærke forældre, der får muligheden for at træffe et frit, værdibaseret, skolevalg til deres børn? Hvordan er skolens optagelsesprocesser? Er det et "først til mølle-princip", så det er de forældre, der har overskud til at indmelde deres barn, så snart det har et CPR-nummer, der står for hovedparten af skolens elevgrundlag?

Sørger skolen for, at der stilles pladser til rådighed for mindre bemidlede? Eller arbejder skolen med skolepengene – forældrebetalingen? Arbejder skolen synligt og bevidst med f.eks. fleksible ventelister, fripladstilskud og søskendemoderation?

Mønsterbrydere

Vil skolen bevidst skabe mønsterbrydere? Når skolens socioøkonomiske elevgrundlag skal beskrives, indgår faktorer på individniveau som for eksempel køn, etnisk oprindelse og forældrenes uddannelse og indkomst. Det er disse faktorer sammenholdt med de faglige resultater, der bl.a. bruges, når skolernes løfteevne skal måles – altså undervisningseffekten: Hvor meget løfter skolen eleverne set i forhold til skolens elevgrundlag? Den samfundsansvarlige skole er naturligvis optaget af, hvordan alle elevgrupper løftes.

Har skolen plads til alle – uanset deres udgangspunkt?

Er skolen en skole for alle – uanset deres faglige, sociale, fysiske eller psykiske udgangspunkt?

Inspirationsspørgsmål:

- Er vores skole en skole for alle – uanset deres faglige, sociale, fysiske eller psykiske udgangspunkt?
- Er vores skole en rummelig skole; værdimæssigt, fagligt og i forhold til det enkelte individ?
- Har vores skole blik for elevens tarv, når der skal tages beslutninger? Eller prioriteres andre aktører og forhold?
- Er vores skole parat til at have en diskussion om, hvad der skal til, for at elever kan være på skolen – ikke "hvem", der skal være der?
- Rummer vores skole elever med mange typer af særlige behov? Hvilke?
- Er vores skoletilbud til elever med særlige behov præget af en kvalitet, der svarer til det, som skolen generelt vil stå for?
- Har vores skole bevidste indsatser, der kan overflødiggøre senere og langt mere indgribende, ressourcekrævende foranstaltninger? Hvilke?
- Er vores skole succesfuld, når det kommer til differentiering, og har den tiltag for både elever med særlige støttebehov og elever med særlige talenter?
- Har vores skole indrettet sig for at kunne møde eleverne, der hvor de er? Hvordan?
- Hænger vores skoles tiltag i forhold til elever med mange typer af særlige behov sammen med skolens formål og værdigrundlag?

"Alle elever skal blive så dygtige som muligt, uanset deres udgangspunkt". At have dette som mål betyder, at man gør sit bedste for alle elever – uanset om eleverne har svært ved noget, er særligt talentfulde eller "midt imellem", og uanset hvilke problemer eller udfordringer eleverne har eller får i løbet af deres skolegang.

Ønsker skolen grundlæggende at være et sted, hvor børn og unge udvikler sig, udfordres og lærer noget i et miljø, hvor der er plads til alle og respekt for forskellighederne?

Elevens tarv?

Det er hensynet til eleven eller til dennes tarv, der bør være årsag til, at f.eks. optagelsesprocessen får stor opmærksomhed, da det netop er i denne proces, det kan fremgå, om en elev har brug for særlige støtteforanstaltninger. Det skaber tryghed for alle parter, at eventuelle udfordringer er drøftet og anerkendt.

Er skolen parat til at have en diskussion om, hvad der skal til, for at elever kan være på skolen – og ikke "hvem", der skal være der?

Forskellige behov

Antal elever med særlige behov er et kendt parameter, når skolens samfundsansvar skal måles. Et andet parameter er typer af særlige behov, som skolen rummer. Det er helt ok at spørge en skole, om den lever op til sine forpligtelser i forhold til specialundervisning og elever med særlige fysiske, psykiske eller sociale støttebehov.

Kvalitet i tilbuddet?

Forholdet mellem social ansvarlighed, samfundsansvar og elever med særligt støttekrævende behov kan ikke kun måles kvantitativt. Der er flere parametre i spil: Typer af tiltag og aktiviteter; organisering; identifikation af elever;

brug af handleplaner; samarbejde med ekspertpersoner; samarbejde med forældre; medarbejdere på opgaven og deres kompetencer; brug af midler; koordination og ledelse; samt naturligvis resultater.

Bevidste indsatser kan overflødiggøre senere og langt mere indgribende, ressourcekrævende foranstaltninger for skolen – og for samfundet.

Rettidig omhu kan være med til at gøre skolen parat til at tage samfundsansvar i forhold til særlige elevgrupper.

Elever er ikke ens

Er skolen opmærksom på, at eleverne ikke er ens, og prøver den ved forskellige tiltag at tilgodese elevernes behov? Gælder dette f.eks. både elever med særlige støtte- eller specialundervisningsbehov og elever med særlige talenter?

Har skolen indrettet sig for at kunne møde eleverne, der hvor de er?

Elevers udbytte af undervisningen er afhængig af deres særlige forudsætninger for at lære. Planlægning, gennemførelse og evaluering af undervisningen må tage højde for elevernes forskelligheder og skabe mulighed for forskelligartede og differentierede læreprocesser. Det afgørende kriterium må være, at den konkrete tilrettelæggelse af undervisningen sker på en måde, så eleverne bevarer lysten til at lære – uanset deres udgangspunkt.

Hvordan varetager skolen rollen som forebyggende instans?

Hvordan kan skolen rettidigt gribe ind, så et mindre problem – i samfundets målestok – ikke bliver til et omsiggribende problem med store konsekvenser for individet, omgivelserne og samfundet?

Inspirationsspørgsmål:

- Sætter vores skole fokus på det at skabe værdi omkring gensidig respekt og evnen til at kunne tackle problemsituationer? Hvordan?
- Kan vores skole fortælle noget om, hvordan det står til med trivslen blandt skolens aktører?
- Kan vores skole fortælle, hvordan de personer, der er tættest på eleverne, holder sig opdateret på den enkelte elevs situation?
- Har vores skole et klart overblik over elevernes fravær?
- Har vores skole planer og redskaber for at registrere og derefter identificere årsager og tage aktion i forbindelse med fravær?
- Hvad gør vores skole ved bekymring for eller konstateret mistrivsel blandt eleverne?
- Sikrer vores skole, at f.eks. udsatte børn, unge og deres forældre får den nødvendige hjælp og støtte? Hvordan?
- Er vores skole bevidst om rollen som forebyggende instans og pligten til at videregive informationer til det foregribende niveau; de kommunale myndigheder m.fl.
- Tager vores skole hånd om trivselsforhold, der ikke er direkte relateret til skolen? Hvordan?
- Sætter vores skole fokus på, at flere børn og voksne skal trives og have god psykisk og fysisk sundhed?
- Hvordan hænger vores skoles varetagelse af rollen som forebyggende instans sammen med skolens formål og værdigrundlag?

Der er en nøje sammenhæng mellem den frie og private skoles varetagelse af samfundsansvaret og skolens rolle som forebyggende instans. Skolen bør agere som forebyggende instans set ud fra både et socialt perspektiv og et dannelsesperspektiv.

Skolens kultur, normer og værdier kan iagttages som forebyggende faktorer. Det forebyggende handler bl.a. om skolens konkrete evne til at sætte fokus på og skabe værdi omkring gensidig respekt og evnen til at kunne tackle problemsituationer. Ledelse, undervisere, pædagoger og andet personale har en central funktion som rollemodeller og kulturbærere.

Hvordan står det til med trivslen på skolen?

Man bør kunne fortælle noget om, hvordan det står til med trivslen blandt skolens aktører – eller som minimum kunne fortælle, hvordan de personer, der er tættest på eleverne, holder sig opdateret på den enkelte elevs situation.

Har skolen et klart overblik over elevernes fravær? Der kommer ikke noget godt ud af stort fravær, og fravær er som regel et symptom på et problem. I første omgang ligger der en opgave for skolen med først at registrere og derefter identificere årsagen til problem-

et for på den baggrund at få iværksat en handleplan for den enkelte. Skolens konkrete tiltag i forhold til elevfravær er af overordentlig stor betydning og en vigtig opgave for skolen som forebyggende instans.

Gives den nødvendige hjælp og støtte?

Sikrer skolen, at f.eks. udsatte børn, unge og deres forældre får den nødvendige hjælp og støtte?

Skolen er en del af den generelle, forebyggende indsats, der skal videregive sine informationer til det foregribende niveau. Har skolen strategier og handleplaner, der benyttes ved bekymring for mistrivsel, og er man på skolen bevidst om, hvornår det er tid til at kontakte næste niveau; de kommunale myndigheder m.fl.?

Tager skolen hånd om forhold, der ikke er direkte relateret til skolen?

Manglende eller dårlig trivsel kan skyldes forhold, der ikke er direkte relateret til skolen, men nogle skoler gør alligevel noget ved det. Det sker f.eks. i omsorgsgrupper, hvor der er lejlighed til at italesætte og drøfte problemer med ligesindede samt at støtte og vejlede hinanden.

Omsorgsgrupperne har både forebyggende, indgribende og genoprettende virkning i forhold til mistrivselssproblematikker, f.eks. i forbindelse med skelsættende begivenheder som skilsmisser og dødsfald, men også for grupper af elever med lavt selvværd, problemer i hjemmet eller andet.

Sundhed for alle

Sætter skolen fokus på sundhed for alle? Skolens fokus på sundhed kan ses i relation til skolens rolle som forebyggende instans. Skolen kan vælge at sætte et aftryk i bestræbelserne på, at flere børn og voksne skal trives og have god psykisk og fysisk sundhed. Der kan f.eks. arbejdes med mere bevægelse i dagligdagen, sund kost, røgfrit liv, fokus på alkoholforbrug og alkoholdebut. Når det kommer til sundhed, kan man spore social ulighed. Det kan skolen med en bevidst sundhedsstrategi være med til at opveje.

Hvordan er skolens fokus på elevernes videre vej i uddannelsessystemet?

Det er klart i samfundets interesse, at unge uddanner sig og kommer ud på arbejdsmarkedet. Skolens evne til at motivere eleverne til uddannelse og til at oplyse og vejlede dem i at træffe deres valg er afgørende.

Inspirationsspørgsmål:

- Hvordan er vores skoles evne til at motivere eleverne til uddannelse og til at oplyse og vejlede dem i at træffe deres valg?
- Har vores skole viden om elevernes videre vej i uddannelsessystemet?
- Har vores skole et klart overblik over mål, ansvarsfordeling og kvalitet af undervisningen i emnet "Uddannelse og job"?
- Hvordan modvirker vores skole en kultur, der fastholder et kønsopdelt arbejdsmarked? Hvordan understøtter vores skole diversitet i uddannelses- og jobvalg?
- Hvordan sørger vores skole for, at de unges uddannelsesvalg bliver truffet på et oplyst grundlag?
- Hvordan sørger vores skole for at vise de unge, at der ikke kun findes én rigtig vej til uddannelse og job?
- Hvordan har vores skole opmærksomhed på, hvordan elever, der er særligt udfordrede eller har særlige behov, kommer videre i uddannelsessystemet?
- Hvordan hænger vores skoles fokus på elevernes videre vej i uddannelsessystemet sammen med skolens formål og værdigrundlag?

Hvad sker der med skolens elever, når de er dimitteret? Kommer de i uddannelse? Hvilke uddannelser vælger de? Bliver de på uddannelsen eller hopper de fra? Hvor er eleverne henne 5 eller 10 år efter, de har forladt skolen? Er de i uddannelse eller på arbejdsmarkedet?

Har skolen en idé om dens elevers videre vej i uddannelsessystemet?

Obligatorisk emne

Uddannelse og job er et af de obligatoriske emner på 1.– 9. klassetrin i grundskolen. Undervisningen i Uddannelse og job danner en del af grundlaget for den enkelte elevs uddannelsesplanlægning. Eleven skal på den ene side opnå en høj grad af kendskab til egne interesser og personlige forudsætninger og potentialer, herunder uformelle kompetencer, og på den anden side opnå forståelse for, at uddannelse er et middel til at nå et fremtidigt erhvervs- og beskæftigelsesmål.

Har skolen et klart overblik over mål, ansvarsfordeling og kvalitet af undervisningen i emnet Uddannelse og job?

Hvad kan jeg blive?

Det danske arbejdsmarked er kønsopdelt. Bl.a. er kvinder og mænd forskelligt fordelt på sektorer og brancher. Mænd udgør fortsat flertallet af de beskæftigede i den private sektor, mens kvinder udgør majoriteten af de ansatte i den

offentlige sektor. Et kønsopdelt uddannelsesvalg er en af flere forklaringer på det kønsopdelte arbejdsmarked. Det kønsopdelte arbejdsmarked kan have nogle negative konsekvenser for samfundet og for den enkelte. Man kan bl.a. tale om spildt talentmasse og om, at arbejdskraft ikke udnyttes optimalt, hvilket kan forøge risikoen for, at der opstår arbejdskraftmangel og en skævt fordelt ledighed.

Er skolen med til at understøtte en kultur, der fastholder et kønsopdelt arbejdsmarked, eller understøtter skolen diversitet i uddannelses- og jobvalg?

Hvem træffer uddannelsesvalget?

Unge i dag har mange muligheder, og der er mange valg at træffe. Mange oplever det som et stort ansvar at skulle finde den rette vej. Der er måske også en tendens til at tænke, at alt skal være perfekt i første hug. Særligt valget af ungdomsuddannelse fylder meget. Det kan føles overvældende og uoverskueligt at skulle træffe et valg, man oplever har så stor betydning for ens livsbane. Det kan måske virke nemmest at gøre det samme som kammeraterne, eller gøre det som mor eller læreren siger. På den måde kommer nogle valg til at fremstå mere rigtige end andre, selvom de ikke nødvendigvis er det.

Oplyst grundlag

Der er mange myter om uddannelserne, herunder om status og muligheder: "Det er altid fornuftigt at have en studentereksamen at falde tilbage på!" Mange tror, at hvis man vælger en erhvervsuddannelse, så skal man arbejde med det samme hele livet. Det er der INGEN, der kommer til på det fremtidige

arbejdsmarked, men hvis det er det, man tror, så er der måske ikke noget at sige til, at man peger på en gymnasial uddannelse, når man bliver spurgt i 8. klasse? Skolen må først og fremmest spørge sig selv, om de unges uddannelsesvalg bliver truffet på et oplyst grundlag. Der er mange unge, der begynder på en ungdomsuddannelse, som de ikke får brug for. Næsten hver tiende ung har gennemført både en gymnasial uddannelse og en erhvervsuddannelse, inden de fylder 30 år. Der er ikke noget i vejen for at have to uddannelser, hvis det har baggrund i bevidste og oplyste valg. Skolen har en del af ansvaret for at vise de unge, at der ikke kun findes én rigtig vej til uddannelse og job. Skolen skal bidrage til, at de unge kender de mange muligheder, som ungdomsuddannelserne giver. Det må ikke være den almene opfattelse af, at nogle uddannelser er bedre end andre, der afgør valget.

De særligt udfordrede elever

Nogle unge rammer plet fra start og stryger lige igennem uddannelsessystemet, andre er i tvivl, vælger om eller falder helt ud af en uddannelse. Unge menneskers mulighed for uddannelse og deres integration i arbejdslivet er et knudepunkt i alskens tiltag og ikke mindst i udviklingen af uddannelsessystemet. For de unge, der af forskellige grunde er udfordrede, er spørgsmålet om uddannelse og fodfæste på arbejdsmarkedet et konstant bekymringspunkt. Har skolen særlig opmærksomhed på, hvordan de elever, der er særligt udfordrede eller har særlige behov kommer videre i uddannelsessystemet? Har skolen særlige tiltag for at hjælpe elever med særlige behov i overgangsfasen?

Har skolen fokus på rettigheder og konventioner?

Hvordan spiller friheds- og menneskerettigheder en rolle i skolens formål og værdisæt og i skolens processer og aktiviteter?

Inspirationsspørgsmål:

- Har vores skole fokus på rettigheder og konventioner?
- Kan vores skole beskrive, hvordan den overholder frihed- og folkestyreparagraffen i hele skolens virke?
- Hvordan afspejler vores skoles virke, at den er en del af et demokrati?
- Hvordan spiller friheds- og menneskerettigheder en rolle i vores skoles aktiviteter, der ikke er direkte relateret til undervisningen?
- Hvordan spiller friheds- og menneskerettigheder en rolle på vores skole i relationerne blandt skolens aktører?
- Hvordan spiller friheds- og menneskerettigheder en rolle på vores skoles aktiviteter i relation til det øvrige samfund?
- Indeholder vores skoles virke reaktion og handling, hvis der forekommer krænkelse eller uretfærdig behandling af enkelte eller grupper af skolens aktører?
- Indeholder vores skoles virke opmærksomhed på og tydelighed omkring bl.a. elever og forældres rettigheder?
- Har alle lige muligheder på vores skole?
- Hvordan hænger vores skoles fokus på rettigheder og konventioner sammen med skolens formål og værdigrundlag?

Skolens fokus på frihedsrettigheder og menneskerettigheder spiller en væsentlig og konkret rolle i de frie og private grundskoler og ungdomsuddannelsers lovgivning i "frihed- og folkestyreparagraffen". Der er i de senere år opstået et mere påtrængende krav om, at skolerne ikke bare overholder paragraffen i undervisningen og i hele dens virke, men også at den kan beskrive, hvordan det sker.

Danmark er et demokrati. Der er ikke fuldstændig konsensus om definitionen af begrebet, men væsentlige elementer er med sikkerhed lighed, frihedsrettigheder og retssikkerhed. Demokrati kan forstås som individets mulighed for indflydelse på eget liv, og at der er mulighed for individet til frit at komme til orde på en ligeværdig måde med henblik på løsninger.

Understøtter skolens virke alle aktørers deltagelse i demokratiske processer og samværsformer? Indeholder skolens virke samarbejdsprocesser, beslutningsprocesser og værdidiskussioner, der hviler på demokratiske principper?

Individets rettigheder i fællesskabet
Grundloven er den vigtigste lov i Danmark, og alle andre love skal overholde grundloven. De rettigheder, som grundloven beskytter, er f.eks. religionsfrihed, personlig frihed, ytringsfrihed og forsamlingsfrihed. Hvilket liv har disse frihedsrettigheder i skolens konkrete hverdag?

Siden 1992 har Den Europæiske Menneskerettighedskonvention været en del af dansk ret. Danmark har ratificeret en række FN-konventioner om menneskerettigheder. Danmark har bl.a. ratificeret FN's konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination, afskaffelse af alle former for diskrimination mod kvinder, afskaffelse af tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, rettigheder for personer med handicap og barnets rettigheder (Børnekonventionen).

Indeholder skolens virke reaktion og handling, hvis der forekommer krænkelse eller uretfærdig behandling af enkelte eller grupper af skolens aktører? Hvordan afspejles de FN-konventioner, som Danmark har ratificeret i skolens virke?

Ligesom i samfundet generelt skal fællesskabet i skolen også have plads til individet og rumme det. Vi er forskellige. Der skal være plads til at ytre sine synspunkter, og det skal også være tydeligt, at man har ret til det. Børn har f.eks. ret til at ytre deres synspunkter i sager, der har større betydning for deres liv. Det står i Børnekonventionen.

Har skolen i sit virke opmærksomhed på og tydelighed omkring bl.a. elever og forældres rettigheder?

Har alle lige muligheder?
Begrebet "ligestilling" bruges ofte i forbindelse med køn. Grundlæggende handler ligestilling om at stille forskellige grupper lige. Målet for ligestilling kan være "lige muligheder", dvs. fjernelse af alle formelle og uformelle hindringer, så alle har samme rettigheder. Målet kan også være "faktisk lighed" eller "resultatlighed". Resultatlighed er det, man forsøger at opnå, når der aktivt laves lovgivning, der f.eks. sikrer, at der sidder lige mange kvinder og mænd i bestyrelser.

Bygger skolens virke på respekt for det enkelte individ? Har alle lige muligheder?

Er skolen "skolen til fremtiden"?

Den frie og private skole må rettidigt vurdere, hvilken dannelse og uddannelse eleverne skal have for at klare sig nu og i fremtiden, men i samklang med skolens traditioner og de grundlæggende værdier.

Inspirationsspørgsmål:

- Viser vores skole rettidig omhu ved ansvarsfuldt at tage bestik af tiden?
- Hvilken rolle spiller vores skole i forhold til de kompetencer, der bliver behov for inden for en nær fremtid?
- Har vores skole taget stilling til og ageret på, at kravene til elevernes uddannelses- og arbejdsliv næppe bliver, som vi kender det i dag?
- Har vores skole indtænkt innovation og kreativitet som væsentlige kompetencer i relation til undervisningstilbuddet?
- Har vores skole fokus på STEM-færdigheder (Science, Technology, Engineering og Math)?
- Har vores skole taget stilling til, hvad udviklingen af nye teknologier betyder for vores samfund, for skolen og for den kerneopgave som skolen har?
- Har vores skole fokus på kritisk tænkning og stillingtagen til etiske og moralske dilemmaer?
- Arbejder vores skole med at skabe forståelse på tværs af fagene gennem en bred, sammenhængende undervisning?
- Har skolen fokus på evnerne til at samarbejde med andre – også på tværs af nationaliteter?
- Hvordan hænger vores skoles fokus på at være "skole til fremtiden" sammen med skolens formål og værdigrundlag?

Hvilken rolle spiller skolen i forhold til de kompetencer, der bliver behov for inden for en nær fremtid?

Tilgangen til viden er større end nogensinde. Der kommer hele tiden ny viden. Der er behov for at lære og lære nyt og aflære det gamle. Forestillingen om, at man vil kunne uddanne sig i sine ungdomsår for derefter at kunne arbejde de næste 40 – 50 år, inden for det samme vidensområde, er urealistisk. Livet er langt, og nutidens børn og unge kommer til at genopfinde sig selv mange gange gennem deres arbejdsliv. Har skolen taget stilling til og ageret på, at kravene til elevernes uddannelses- og arbejdsliv næppe bliver, som vi kender det i dag?

At gøre en forskel

Er det at kunne bidrage med reel positiv forandring for samfundet – at gøre en forskel – indtænkt i skolens virke og undervisning? I dag er man tilbøjelig til at måle succes i tid og mængder. I fremtiden måler man det også på evnen til at kunne bidrage positivt i et fællesskab. Idéudvikling er en væsentlig kompetence nu og fremadrettet. Musik, kunst og oplevelse vokser efter al sandsynlighed som levevej i fremtiden. Kreativitet og innovation, altså designtænkning, bliver en vigtig færdighed, der bl.a. indebærer at kunne stille spørgsmål til, hvordan en given løsning vil virke i en given kontekst i forhold til specifikke brugere.

Flere skal i fremtiden leve af at servicere, uddanne og underholde hinanden, yde konsulentbistand samt indsamle og bearbejde data og viden. Alle erhverv og sektorer kan forvente øget automatisering og digitalisering. Fremtidens arbejdsmarked vil se anderledes ud. De såkaldte STEM-færdigheder (Science, Technology, Engineering og Math) anses som centrale.

Betydning af teknologiens udvikling

Den accelererende teknologiske udvikling har betydning for skole og uddannelse. Computere er nu i stand til at klare job, som det blev antaget, at kun mennesker kunne udføre. Automatisering af vidensarbejde, brugen af computere til at udføre opgaver, der er afhængige af komplekse analyser, subtile vurderinger og kreativ problemløsning, er en realitet. Med avancerede grænseflader og kunstig intelligens-software kan de forstå og fortolke menneskers tale, handlinger og sågar intentioner ud fra tvetydige kommandoer. Men automatisering kræver bl.a. mennesker, der kan styre og programmere.

Hvad betyder dette – og udviklingen af andre teknologier – for vores samfund, for skolen og for den kerneopgave som skolen har?

Etiske og moralske dilemmaer

Fremtiden stiller krav om digitale kompetencer. Men disse bør forstås bredt. Det omhandler også kritisk tænkning; at forholde sig til data, datamængder og brug af algoritmer. Skolen må sætte børn og unge i stand til at forholde sig

kritisk til teknologi. Det bliver normalt at designe omverdenen, derfor får etiske og moralske dilemmaer meget mere sendetid. Dannelse og kompetencer skal der til, men det kræver i mange tilfælde en forståelse på tværs af fagene og en sammenhængende undervisning.

Diversitet og samarbejde

Andre træk ved det fremtidige arbejdsliv er væsentlige at forholde sig til ud over det, der relaterer sig til automatisering, digitalisering og STEM-discipliner. Der vil formodentligt være mere diversitet på arbejdspladserne, som vil være mere kønsbalancerede og multikulturelle; alene for at udnytte talentpotentialet bedre.

Hvis man ikke mestrer evnen til at samarbejde, så kommer man ikke særlig langt. Sociale færdigheder bliver derfor afgørende. Det samme bliver forståelsen for en global verden og de mange forskellige kulturer. Engelsk bliver forventeligt i fremtiden ikke et fremmedsprog, men et andet sprog, der anvendes lige så hyppigt som dansk. Samarbejdet med andre – også over kulturelle og sproglige skel – bliver en afgørende evne.

Har skolen fokus på omverdenen?

Den enkelte frie og private skoles værdisæt er den fælles genstand, der definerer fællesskabet på skolen. Skolen er et lille fællesskab, der er en del af det store fællesskab. Hvordan er skolen direkte og indirekte med til at skabe forandring i samfundet?

Inspirationsspørgsmål:

- Samarbejder og videndeler vores skole med andre undervisnings- og uddannelsesinstitutioner?
- Spiller vores skole en aktiv rolle for sammenhængskraften i den by eller det lokalområde, den ligger i?
- Hvordan er vores skole åben og inviterende over for omverdenen?
- Tager vores skole ansvar for at sikre, at den er en arbejdsplads, hvor alle, uanset baggrund og forudsætninger, kan gøre en forskel?
- Gør vores skole en forskel gennem stærkt lokalt og globalt engagement over for grupper i samfundet, der har det svært eller i forbindelse med kriser, konflikter og naturkatastrofer?
- Har vores skole fokus på bæredygtig udvikling?
- Hvordan hænger vores skoles fokus på forandring af omverdenen sammen med skolens formål og værdigrundlag?

Skolen kan være med til at forme samfundet gennem kerneydelsen; undervisningen og dannelsen af eleverne. Men skolen kan også have andre former for tiltag.

Skolen er både bidrager og modtager. De fleste frie og private skoler har masser af erfaringer, de kan dele med omverdenen, f.eks. om anderledes måder at gribe undervisning og pædagogik an.

Skolen som videndeler

Mange skoler har glæde af tætte samarbejder med andre uddannelsesinstitutioner. Det drejer sig både om samarbejder med andre frie og private skoler og offentlige skoler – grundskoler, ungdomsuddannelser og videregående uddannelser, hvor der samarbejdes og udveksles viden på tværs.

Skolen som samlende faktor i lokalsamfundet

Der kan være stor gevinst i at knytte bånd til det nære samfund. Det kan dreje sig om samarbejde med virksomheder, erhverv, organisationer, foreninger og den lokale befolkning i dens forskellige grupperinger; unge, ældre etc.

Spiller skolen en aktiv rolle for sammenhængskraften i den by eller det lokalområde, den ligger i? En måde at undersøge sammenhængskraft på er ved at se på den sociale kapital, som skolen har. Forenklet kan man vel tale om, at positiv social kapital baseres på åbenhed, udadvendthed, tillid og signaler om, at alle er velkomne. Det modsatte opstår, hvis man signalerer en afgrænsende adfærd.

Er skolen lukket om sig selv og egne aktører, eller er skolen åben og inviterende over for omverdenen?

Er skolen en rummelig arbejdsplads?

Tager skolen ansvar for at sikre, at den er en arbejdsplads, hvor alle, uanset baggrund og forudsætninger, kan gøre en forskel?

Skolen kan gøre en indsats ved at hjælpe personer med særlige udfordringer eller behov ind på arbejdsmarkedet. Mange arbejdspladser gør en stor indsats ved at skabe plads til ledige borgere og borgere på kanten

af arbejdsmarkedet, der ikke kan arbejde på ordinære vilkår, men som tilknyttes i f.eks. virksomhedspraktik, med løntilskud eller i et fleksjob.

Handling til gavn for dem, der har det svært

Det er motiverende med aktiviteter med det underliggende formål at handle til gavn for andre. Mange skoler er "ambassadørskoler" og samarbejder med forskellige interesse- og velgørende organisationer. Skolen kan gøre en forskel gennem stærkt lokalt og globalt engagement over for grupper i samfundet, der har det svært eller i forbindelse med kriser, konflikter og naturkatastrofer.

Bæredygtig udvikling

Med FN's 17 verdensmål har vi et katalog over verdens største udfordringer og en vision om, at man ved fælles indsats kan sikre en bæredygtig fremtid. I Danmark er vi på mange måder i front i forhold til opfyldelse af verdensmålene, f.eks. i forhold til verdensmål nr. 4 "Kvalitetsuddannelse". Men et af delmålene for det 4. verdensmål handler om omstilling af alle uddannelser til at fremme bæredygtig udvikling; altså at alle under uddannelse skal tilegne sig den viden og de færdigheder, som er nødvendige for at fremme bæredygtig udvikling og for at være rustet til at handle. Har skolen fokus på social, kulturel, økonomisk og miljømæssig bæredygtig udvikling? Har skolen taget stilling til sin rolle i forhold FN's 17 verdensmål?

Succesen står på evnen til at gøre det, vi siger, vi gør

Værdier skaber rammer, værdier skaber identitet. Derfor er det også en naturlig opgave for den frie og private skole at synliggøre de værdier, som danner positive fundamenter i skolen og i samfundet.

De frie og private skoler er del af en tradition, der tror på potentialet i uddannelse og dannelse. Skolerne står relativt stærkt i disse år i popularitet blandt elever og forældre – også når det kommer til konkrete resultater. Her ved vi, at succesen står på skolernes evne til at omsætte deres nedskrevne formål og værdier til naturlige, integrerede dele af det levede skoleliv. Skolens formål og værdisæt er også det ufravigelige udgangspunkt, når skolens samfundsansvar tages op til overvejelse: Lever skolen op til egne værdier, når man ser på skolens ansvar i et bredere samfundsperspektiv?

Hvilken fortælling skal der være?

Der er mange negative fortællinger derude, der fortjener et modsvar. Fortællinger om lokale frie og private skoler, der "lukker sig om sig selv" og kun er for nogle bestemte privilegerede. Fortællinger om skoler, der er hurtige på aftrækkeren og misbruger frihedsrettighederne til at "slippe af" med problemerne i stedet for at løfte de

forpligtelser, der nødvendigvis følger med, når ens kerneydelse er undervisning, pædagogik og dannelse, og når ens nærmeste målgruppe er børn, unge – og deres forældre.

Samtidigt flourer fortællingen om en fri og privat skolesektor, der frasiger sig fællesskabet.

Det er vigtigt for sektoren og for den enkelte frie og private skole at gøre sig fri af disse usunde og – for det meste – urigtige fortællinger. Det handler om den enkelte skoles legitimitet og om dens omdømme. Men det handler også om sektorens eksistens og mulighed for fortsat at kunne drive en alternativ skole baseret på frihed og stærke værdier. Vi er derfor nødt til at tale om samfundsansvaret.

Skolens bidrag til fællesskabet

De frie og private skoler har et stort ansvar for, at der i samfundet bliver sat fokus på kvalitetsuddannelse, men også på hvordan samfundet kan udvikles.

Foreningen mener, at det er et privilegie at leve i et land, hvor det at kunne drive skole og give undervisning er en selvfølge, og hvor der er rum til at gå

i dialog om, hvordan man som skole kan bidrage til fællesskabet. Foreningen er samtidigt opmærksom på, at der er en stærk forventning fra det øvrige samfund til den frie og private skole om, at den skal kunne fortælle om, vise og bevise, at den er en gevinst for samfundet i mere end en forstand.

Hvordan skal skolen fortælle om, vise og bevise, at den – selvfølgelig – tager samfundsansvar? Hvordan hænger varetagelsen af samfundsansvaret sammen med skolens formål og værdigrundlag? Hvordan tager skolen samfundsansvar lige nu og på hvilke områder? Kan skolen gøre mere og på hvilke områder? Er skolens samfundsansvarlige aktiviteter synlige for omverdenen? Hvilken "fortælling" skal der være i omverdenen om skolens varetagelse af samfundsansvaret?

Foreningen Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier har med denne inspirationsguide ønsket at igangsætte den lokale dialog om ovenstående spørgsmål og om de tiltag og aktiviteter, skolen laver med det underliggende formål at handle til gavn for samfundet.

Danmarks Private Skoler

Ny Kongensgade 15, 3.

1472 København K

Telefon 33 30 79 30

info@privateskoler.dk

www.privateskoler.dk